

Apponyi Albert

A HÁBORÚ ÉS A NEMZETI POLITIKA

Igen tisztelt hölgyeim és uraim!

A háborúról és a magyar nemzeti politikáról, ennek a két fogalomnak belső összefüggéséről óhajtok becses engedelmmel értekezni. A tételnek illetően fölállítása önönmagában már kissé merésznek látszik. A világtörténelem nem ismeri; példáját., oly óriási tömegek mozgósításának, az emberiség oly nagy része érdekeltségének. Hiszen, ha az egyik oldalon, a miénken, összeadjuk a német birodalomnak, az osztrák és magyar monarchiának és a török birodalomnak lakosságát, akkor eljutunk 140 millióig. Ha a másik oldalon összeadjuk Angliának, Franciaországnak, az orosz birodalomnak, – mely egymagában 162 millió lakossal bír, – a velük szövetséget kötött kisebb államoknak, Belgiumnak, Szerbiának lakosságát – gyarmatok nélkül – akkor eljutunk 250 millióig kerek összegben. ^v 140 millió és 250 együtt már közel hoz minket a 400 millióig. Ha ehhez hozzáadjuk még az angol gyarmati birodalmat, ha hozzáadjuk japánországot, ha hozzáadjuk a francia gyarmatbirodalmat, melyek többé-kevésbé bele vannak vonva a háborús mozgalomba, akkor eljutunk odáig, hogy körülbelül 800 millió ember van közvetve, vagy közvetlenül érdekelve, közvetlenül vagy közvetve belevonva ebbe az óriási túsába.

Maradjunk a szerényebb számnál: a közvetlenül érdekelteknek 400 milliójánál, ehhez a 400 millióhoz arányítsuk ami szegény kis hazánk 21 millió lakosságát és még tüzetesebben, körülbelül 10 milliót számláló magyar fajt. Hát nem eltűnő csöpp-e ez ebben a tengerben? És mégis, én nem úgy vetem fel a kérdést, hogy mit jelent ez a háború nekünk, a magyarságnak, a magyar államnak, mert ezzel azt hiszem mindenki tisztában van és aki nincs tisztában, annak fölvilágosítására nem vállalkozom, de azt kérdem: hogy mit jelentünk mi, mit jelent Magyarország a világháborúban, minő súlyt képvisel? És még tüzetesebben: nem arról a körülbelül millió katonáról beszélek, akit mi állítunk a szövetséges seregekhez és akiknek értékéről meg van győződve már a művelt és kevésbé művelt világ, hanem egyenesen a magyar nemzeti politikának háborús jelentőségéről akarok beszélni, annak a magyar nemzeti politikának háborús jelentőségéről, amelynek sarktétele az, hogy ennek az országnak területe sérthetetlen és érinthetetlen, hogy ennek az országnak önálló államisága és nemzeti egysége érinthetetlen. Nemzeti politikánknak ezen három nagy, nem kontroversz, minden politikai tusakodáson fölülálló alaptételét: területi épségünket, állami önállóságunkat, politikai nemzeti egységünket, ezen sarkköveit a magyar nemzeti politikának akarom mérlegelni jelentőségükben a háborúra nézve.

Ismétlem: nem a háborúnak jelentőségét erre ami nemzeti politikánkra nézve, hanem ennek a mi nemzeti politikánknak jelentőségét a háborúra nézve.

Talán azt mondhatná valaki, hogy ez egyáltalában lehetetlen vállalkozás. Ez a kis szám a számok, nagy tömegében nem jelenthet semmit, nem képviselhet a maga külön igényeiben számbavehető értéket.

Erre viszontkérdéssel válaszolok. Ugyebár tíz-tizenkét millió katona áll valamennyi oldalon a csatatéren egymással szemben. Micsoda csekély szám ehhez képest az az 50-60 ezer ember, aki Przemysl őrőségét képviseli. Mégis, ki fogja mondani, hogy közömbös, hogy Przemysl őrőségével mi történik és annak védelmi küzdelme nem esik döntő súlylyal a latba? Minden attól függ, hogy bizonyos erő hol van elhelyezkedve, a mérkőzésnek melyik pontján. És valamint Przemysl helyőrségének dicső példája, úgy segítségemre jön fejtegetéseinkben a háború eddig legkimagaslóbb egyéniségének: Hindenburgnak a minap egy bécsi lap útján a

nyilvánosságra jutott kijelentése, amelyben azt mondja, hogy a végén ennek a háborúnak a sorsát az fogja eldönteni, hogy kinek van jobb idege. Nemcsak a katonákra értette, hanem azon nemzetekre, melyek a katonák mögött vannak. Egész kifejezetten beszélt, midőn győzelmi bizalmát megokolta, katonáinak és katonáinknak fölényes tulajdonságáról és ezenkívül még azt mondta: az fog győzni, akinél – már mint – nemzetnél jobb az ideg, erősebb a lélek, nagyobb a kitartás. Ez az én kettős kiinduló pontom.

Hogy közelebb jussunk a következtetéshez, vessünk egy futó pillantást arra, hogy ez a háború tulajdonképpen micsoda, hogy itt miről van szó? Egy régi ismerősünkről, a magyar történelemnek egy – hogy úgy mondjam – törzsvendégéről, a Keletnek előnyomulásáról, hódító előnyomulásáról a Nyugat felé, a Keletet személyesítő Oroszországnak előre: törekvéséről van szó. Hiszen igaz, hogy ebben a háborúban Oroszország nem áll egyedül, Oroszország oldala mellett küzd két nagy nyugati kultúrnemzet, az angol és a francia. De állítom, hogy ezeknek a kultúrnemzeteknek részvétele a háborúban az ő politikájuknak szempontjából epizódszerű, természetellenes, mulékony okokból sugallt. Az egyiknek bosszúvágya, a másiknak az óriás német fejlődéssel szemben való irigykedése: ezek mulékony, ezek a nemzeti élet organikus fejlődéséhez nem tartozó okok. Ezek a nyugati tényezők, amelyek Oroszországgal szövetségbe harcolnak, nincsenek a helyükön, egyedül Oroszország, az igenis, a helyén van, az ő tradícióinak, az ő hagyományainak, az ő lelkében benne lakó évszázados ösztönnek számára kijelölt helyén.

Oroszország hármass célja.

Oroszország ebben a háborúban az ő nemzeti életének expanzív természete által vezetetik, amelynek hármass célja van: a déli tengerekhez vezető szorosok fölötti uralkodás, az összes szlávoknak és az összes ortodoxiának az ő uralma, – az ő direkt vagy indirekt uralma alatt való egyesítése.

Mindenki, aki afölött gondolkozott – és ezek közé csekély magamat is számítom, – hogy miként lehetne azt a fenyegető és minden körülmények közt félelmes összeütközést Oroszországgal kikerülni, mely Damokles kard gyanánt lóg a fejünk fölött, mióta Oroszország a maga teljes nagyságában és hatalmában kidomborodott, mondom, mindenki, aki az Oroszországgal fentartható békének problémája fölött gondolkozott, iparkodott e közt a három cél közt külön választást létesíteni. Abban az irányban indultak az, én gondolataim is, midőn erről a helyzetről elmélkedtem, hogy utóvégre a déli tengerekhez jutásnak szabadsága nem jogosulatlan kívánság, amelyet, ha el lehetne választani ama másik kettőtől: a szláv tömegeknek és az egész ortodoxiának orosz befolyás, orosz hatalom alá való juttatásától, talán a megegyezésnek lehetősége fenforogna. Ámde hiába beszélünk mi ilyen teoretikus lehetőségekről, hiába festjük ki magunknak, hogy lehetett volna ezt az egyik törekvést, amelylyel a megegyezés gondolható, elválasztani amazoktól, amelyekkel a megegyezés nem gondolható: Oroszországnak lelkületében ez az elválasztás nem megy végbe, Oroszország sohasem törte azon a fejét, hogy hogyan juthatna a szorosokhoz, anélkül, hogy a szláv problémát fölvesse, Oroszországnak lelkületében és az orosz politikusoknak egymást követő sorozatában ezek a gondolatok, ezek a törekvések együtt éltek, egymástól elválaszthatatlanul; sőt a szlávok és az ortodoxiának egyesítése előtérbe helyeztetett; előtérbe helyeztetett, mert a tengersizorosok kérdése gazdasági kérdés, amelynek mérlegelése tudást és gondolkozást igényel; ami a tömeg képzelőtehetségéhez, lelkéhez szól: az a nyelv, az a vallási gondolat az a nagy expanzió mindenfelé, ahol nyelvokon és hitokon „törzsek élnek.

Es tényleg, ama órák egyikében, melyekben a fikciók lepattannak és a valóságok érvényesülnek, amelyekben a ravaszkodáshoz leginkább hozzászórt ember is őszintévé válik, mert kitör belőle az igazság, mondom, ez órák egyikében, midőn a háború már kitörőfélben volt az orosz cár a dumához intézett trónbeszédében ki is mondotta: az összes szlávok egyesítése Oroszország vezetése alatt a cél. Tengersizorokról nem is szólt.

Tisztelt hölgyeim és uraim! Csak néhány vonással óhajtom jellemezni, hogy ez mit jelent. Óhajtom jellemezni, hogy ez mit jelent a szlávokra nézve, mit jelent miránk nézve, mit jelent az emberiségre nézve.

Az összes szlávok egyesítése.

Oroszország terjeszkedésének minden lépésénél reányomta bélyegét azokra, akiknek területén terjeszkedett; vagy asszimiláció útján, hogy magához hasonlóvá tegye, vagy ahol ez nem sikerült, amint hogy a hősiecs lengyel nemzettel szemben nem sikerült, ott elnyomás útján. Birodalmának óriás anyagi súlyával reánehezdedett azokra az aránylag apró ellenállásokra, úgy hogy azoknak külsőleg nyoma sem maradt.

De mit jelentett ez az asszimilálás, mit jelentett ez az elnyomás? Körülbelül mindennek eltűnését, ami előttünk, a nyugati kultúra emberei előtt az életet érdemessé teszi arra, hogy azt élvezzük. Jelenti minden szabad gondolatnak elnyomását. Eszembe jut ami Brandessel, a híres dán irodalombúvárral történt aki engedelmet kapott arra, hogy Oroszországban előadásokat tartson. Minden előadását előbb a cenzúrának be kellett mutatnia, a határon összes könyveit elkobozták, még egy dán-orosz szótárt is és hosszú tárgyalás után a szótárnak első kötetét, az A betűtől az M betűig visszaadták, a másikat visszatartották. Miért volt az első kötet veszélyesebb? Ez az orosz- és egyáltalán a cenzúra csodabogaraihoz tartozik. Tehát a gondolatszabadságnak, a vallásszabadságnak teljes elfojtása. Hiszen ez annyira bennük van, annyira benne van a cárizmus lényegében, hogy akkor se tudja megtagadni, mikor minden taktikai szempont arra indítja, hogy eltitkolja. Ennek példáját látjuk most, mikor, sajnos, Galícia nagy részét elfoglalták. Az oroszok bevallott célja, hogy a tartományt maguknak megtartsák. Mint felszabadítók akarnak jönni. Kézenfekvő, hogy legalább ideig-óráig iparkodjanak annak a bekebelezendő népnek, nemzetiségnek, nemzetnek érzelmeit kímélni és első teendőjük mégis az volt, hogy az ortodox vallást a túlnyomólag katolikus Lengyelországban államvallássá nyilvánították és a görög katolikus templomokat az ortodox isteni tisztelet számára lefoglalták. A vallási elnyomás, a lelkiismereti szabadság elnyomása annyira természetében van a cárizmusnak, hogy még pillanatnyilag sem tud tőle eltekinteni, mikor a legegységesebb okosság kívánja, hogy legalább ideig-óráig türtőztesse magát. Jelenti az összes szabadsági biztosítékoknak, melyek nélkül mi az életet nem is tudjuk elképzelni, megsemmisítését. A politikai életről nem is beszélek, dacára annak, hogy van egy dumájuk, amely a cárnak önkénye által szabott korlátok közt parlamentet játszhatik, sőt néha igen hangosan is játszik. De csak addig, amíg megengedtetik neki. Oroszországban még az úgynevezett adminisztratív deportáció, a rendőri úton való elfogatás, a bírói eljárás nélkül való száműzetés napirenden van, a birodalom intézményei közé tartozik. Szóval el sem tudja képzelni az, aki ebben a birodalomban nem élt, vagy olyanokkal, akik ott éltek, nem érintkezett, hogy mit jelent az orosz hatalom alatt való egyesítés, mit jelentene azokra a szlávokra nézve, akik ma a nyugati kultúrközösséghez tartoznak, akik ma a nyugati társadalmi intézmények és az állami intézmények jótéteményeit élvezik és akik egyszerre vissza rántatnának néhány évszázaddal visszafelé a haladás édes-kevés reményével.

Jól tudom, hogy ezzel a sötét képpel szemben, amit a hivatalos Oroszország: a cárizmus mutat, ott vannak az orosz szellemi életnek ragyogó hősei, ott vannak a költők, akiknek műveit sajnos, kevesen olvastuk eredeti nyelven, de fordításaikban megbámultuk, ott vannak Tolstoj és egyéb szellemi hősei az orosz gondolatnak. De ezek hadilábon állanak a cárizmussal, hadilábon állanak a hivatalos Oroszországgal, ezek nyugati gondolkozású emberek, vagyis ezek olyan elmék, amelyekben csodálatos és még ki nem forrt vegyületekben található az orosz faji tulajdonságok, az orosz történelmi atavizmusnak, az orosz nevelésnek befolyásai a nyugati gondolati világgal. Még nagyon távol vagyunk attól, hogy az orosz szellemi élet ilyen egyes fellobbanása! belátható időben az orosz cárizmusnak természetére

befolyást gyakoroljanak.

Az ortodoxia.

Mondok egy pár szót az ortodoxiáról. Távol van tőlem, hogy a görög keleti vallást, mint vallást, bíráljam. Nekem csak annak orosz kiadásával van dolgom, annak orosz kiadásában pedig tagadása annak, ami a kereszténységnek és keresztény civilizációnak legnagyobb vívmánya: a világi és vallási rend egymástól való megkülönböztetése, amelyen a szabadságoknak legbecesebbike, a lelkiismereti szabadság nyugszik. Az orosz kiadású ortodoxiának jellemzője éppen az összeolvadása annak, amit még a teokratikus gondolatoktól áthatott középkorban is két kardnak neveztek. Az a két kard egygyé válik a cárnak kezében: a vallási mindenhatóság, a világi mindenhatósággal összekapcsolva a legirtóztatóbb gépezetei az elnyomásnak és a szolgaságnak, amelyet elgondolni lehet. És azért látjuk, hogy míg az ortodoxiának ott, ahol a nyugati intézményekbe beleilleszkedik – hazánk is példája – egyházi autonómiái alakulnak, amelyekben a világi hatalomtól szinte függetlenül él az egyházi élet, addig Oroszországban az ő általa felkarolt, ortodoxia is ugyanazt a zsarnoki jellemet kapta, instrumentum, tirannivé válik, amelyből nincs kibúvás, még a lelkek világában sem.

Már most méltóztassanak elgondolni, lelkükben Európának térképét. Méltóztassanak elgondolni azt a helyzetet, amely beállana, hogyha Oroszország az ő félrevezetett nyugati szövetségeseinek segítségével előrenyomulna északon, előrenyomulna délen, előrenyomulna valamely alakban, közvetlen uralom, vagy közvetlen befolyás alakjában egész a magas kultúrának örvendő cseh királyságig, délen a Balkán-államok testén végig egész a szlovének lakta Stiriáig, Krajnáig. Egy rettenetes nagy ollónak képét látom magam előtt, amely ollónak két ága közt ott volna az északi, déli és keleti részeitől megfosztott, esetleg talán megtört kis Magyarország. De hogy ez az ollónak két ága közt lévő országocska valamelyes szabadságát is eltűné a kolosszus, hogy megengedné, hogy ez az országocska, mely – hogy úgy mondjam – szárnyállásban volna az északi és déli orosz terjedéssel szemben, önállóan mozoghatson, ez ki van zárva. A leghitványabb vazallátusra, a leglealázóbb szolgai életre volna ez az országocska kárhoztatva. De itt nem volna vége a dolognak; mert az óriásilag megnőtt, a szlávságnak és az ortodoxiának összes erőit magában egyesítő orosz mindazt, ami közbe esik, a lenyűgöző Oroszország a maga természeténél fogva nem pihenhetne. Az az óriási erkölcsi ellentét, amely közte és az ő határa mellett megmaradó, meggyengült nyugati államok között volna, az a folytonos szemrehányás, amit az azokban létező szabadabb élet Oroszország elé állítana, az a bomlasztó erő, amelyet ezeknek a szabadabb szomszédoknak példája és látása az ő benső állapotára gyakorolnának, kényszerítené, hogy meggyarapodott iszonyatos erejével mindig tovább és tovább haladjon, mindig tovább és tovább terjeszse ki, úgy gazdasági, úgy politikai, mint harcászati tekintetben a maga hatalmát, mígnem senki lélegzeni, senki mozdulni sem bírna Európában.

A számszerinti túlsúly.

Ez az a rettenetes lehetőség, amelylyel mi szemben állunk, amely ellen küzdünk a német birodalom, Ausztria és Magyarország csupán Törökországtól támogatva.

Oroszországot, mint mondám, ebben az előre-, hatolási kísérletében támogatja két nagy nyugati kultúrnemzet. Elszomorodik a szívem, hogy ha arra a szerepre gondolok, amelyet ez a két nagy nyugati kultúrnemzet játszik és a melyet nem lehet másképp jellemeznem, minthogy árulás a nyugati civilizációval szemben.

Még egy szót sem szoltam a magyar nemzeti politikáról, de ezt a háttér meg kellett festenem, hogy azt teljesen átértethessem, amit tulajdonképpen tárgyamról lehető rövidséggel mondanom kell.

Ha nézzük azt az előbb említett statisztikát, látjuk, hogy mi, akik nemcsak saját létünket védjük, hanem évszázadok kultúrmunkájának eredményeit védjük, vívmányai elé állítjuk

erőnket, bátyául, ha modom, megismétlem azt a statisztikát, ha szembe állítom azt a 140 milliót azzal a 250 millióval, akkor a helyzet szinte kétségbeejtőnek tetszenék. Igaz, hogy ez a számszerinti túlsúly a legnagyobb mértékben enyhül, hogyha tekintetbe vesszük, hogy sem Anglia sem Oroszország a szervezetségnek tekintetében, Anglia különösen a katonai szervezetségnek tekintetében szárazföldön nem áll egy vonalon különösen Németországgal, de velünk sem; szóval, hogy nem képesek a mi szövetkezett ellenségeink az ő néptömegeik segítőforrásait oly tökéletességgel kihasználni, mint amily tökéletességgel kihasználni tudjuk azt mi. Ebben az első tekintetre kétségbeejtőnek látszó számszerinti túlsúly, ha enyhülést is nyer, de azért még mindig meg van, különösen meg van és meg lesz a küzdelemnek még egy jó részén át azoknál, akik az orosz haderő ellen küzdenek. A számszerinti túlsúly idehelyezkedik át arra a harctérre, amely minket a legközvetlenebbül érdekel: az orosz harctérre. Ámde nem én mondom, hanem az, aki ma a legnagyobb hivatottsággal és tekintélylyel szólhat: Hindenburg mondja, hogy azért vannak ennek a számszerinti túlsúlynak ellensúlyozó erői. Es ezek az erők egyfelől katonaiak – ezekről nem szólok – másfelől a nemzeti tulajdonokban rejlenek. Úgy fejezi -ki magát, hogy akinek, amely nemzetnek jobb idegrendszerre, nagyobb kitartása van, az fog győzni. Ez a gondolat vezet engem közelebb témámhoz.

Engedjék meg, hogy ezt a gondolatot leszögezzem és arra kérem Önöket, tartsák meg emlékezetükben, mert nekem vissza kell szöknöm a múlt századok történetére.

A Kelet és a Nyugat.

Mondám már, hogy a Keletnek a Nyugat ellen való előnyomulása egy régi ismerőse a mi történelmünknek, sőt a mi történelmünket megelőzte. Az egész népvándorlás ez a Keletnek a Nyugatra való beözönlése volt. A népvándorlásnak nagy zöme nyugatra hozott olyan törzseket, mint aminők a germánok és szlávok egy része, amelyeknek nem volt kialakult állami szervezete. Tudom nagyon jól, hogy állami szervezetről csak nagyon bizonyos tekintetben lehet beszélni a népvándorlás idejéből, de rövidség kedvéért ezt a kifejezést használom, melyekben azonban meg volt természetes tulajdonaiknál fogva a nagy kultúrképesség úgy, hogy a népvándorlás beözönlése új fajokat helyezett el Európának nyugati és középső részeiben, amelyek átvették a nyugati kereszténységgel együtt a nyugati kultúrát és az ő ősi tulajdonaikat ennek rendelkezésére bocsátván, megtudták alkotni azt az új nyugateurópai szervezetet, amelyben még most is élünk. Ámde azután voltak a népvándorlásnak olyan utóhadai, amelyek egyáltalában nem voltak alkalmasak arra, hogy a nyugati kultúrát fölvegyék, vagy a viszonyok ezt nem engedték nekik. Az utóbbi kategóriába sorozom ami rokonainkat, a hunokat, akiknek egész berendezkedésében már az államalkotó képesség magas foka rejlik, azonban olyan viszonyok, melyeket a történelem ismerői tudnak, nem engedték érvényesülésüket. Jöttek tehát mindenféle beözönlések, amelyek nem gazdagították a Nyugatot új etikai elemekkel, hanem csak zavart okoztak. Ezek a népvándorlásnak azon utóférdalmai, amely tartott a római birodalom összeomlásától egészen – büszkeséggel mondom ki ezt a dátumot, mint világtörténelmi dátumot, – a magyaroknak itten való megtelepedéséig.

Ez a része Európának, amelyen mi lakunk, hogy ha a térképet nézzük, ez egy előretolt vára a Nyugatnak, de a Nyugat nem tudta őrséggel ellátni.

Azok az apró szláv töredékek, azok a bolgár töredékek, amelyek itten államocskákat alkottak, azoknak egyike sem bírt egy organikus egészet, egy szervezett őrséget ebben a várban, elhelyezni. A német frank birodalom már iparkodott erős katonai határőrszervezettel ezen segíteni Nagy Károly idejében. Ez a katonai határőrszolgálat teljesítette föladatát mindaddig, míg a nagy férfinak szelleme ott volt, hogy azt lelkesítse, azután összeomlott. Szóval Nyugateurópa nyugalma a népvándorlásnak eme utóhadaival szemben évszázadokon át prekárius volt. A nyugati kultúra állandóan ki volt téve nyugtalanításoknak, újabb

hódításnak, ki volt téve rombolásnak, veszedelemnek. Ennek a helyzetnek vetett véget a magyaroknak megtelepedése ezen a földön és a magyaroknak keresztény nyugati kultúrállammá való átváltozása.

A szerves nemzeti lét.

Miért voltak azok az előbb említett erők tehetetlenek a népvándorlásnak emez apróbb csoportjaival szemben? Miért volt tehetetlen egy tisztán katonai védőszervezet, miért voltak tehetetlenek azok az apró fajok? Egyszerűen azért, mert nem képeztek egy organikus egészet, mert Európának eme veszedelmezett betöréseknek egyedül kínálkozó pontján az újból előtörő mechanikus erőkkel szemben csak egy organikus, csak, egy szerves erőnek létezése nyújthatott biztosságot. És ebben semmi miszticizmus nincsen, ez matematika. Ha mechanikai erők csapnak össze, mechanikai erőkkel, akkor a nagyobb mechanikai erő okvetlenül elpusztítja a kisebb mechanikai erőt/De akkor, mikor egy organikus erő, mondjuk, mikor egy lelki erő, mikor egy, a maga benső élettörvénye szerint kialakult egész áll szemben mechanikus erőkkel, csak akkor képes érvényesülni az a fölény, amely biztosságot nyújt még nagyértékű, még óriás anyagi fölényrel szemben is. Nem szeretek olyan tételt fölláztatni, amelyet bárki is frázisnak mondhatna és amelynek tartalmáról nem tudok magamnak és másoknak teljesen számot adni. Hát mi ez a szerves természete egy politikai alakulásnak? Szerves lény, tudjuk, az, amely nem külső behatások, hanem saját benső léttörvénye szerint tartatik fönn és fejlődik és amely egy egészet alkot, amelytől lehet darabokat elválasztani, de amelyet nem lehet darabokra szétvágni úgy, hogy minden darab a szerves lény természetével bírjon. Ha egy követ tíz darabra vágunk, mind a tíz darab kő; ha az embert, állatot tíz darabra vágjuk, egyik sem ember, egyik sem állat. Szerves alakulat az, amely a maga benső lételében bírja fönnállásának alapját. Mik az ilyen organikus erők egy nemzet életében?

A természetes határ olyan terület, melyet nem az önkény, hanem a természet hegyekkel és folyókkal létesített; a faj egység, vagy faji egység hiányában a fajnak az a természetes vezérszerepe, mely nem a hódításban, de a szervezőképességben nyilvánul meg. A hódítás rossz jogcím, tisztán erőszakon nyugvó cím, amely kihívja maga ellen az újabb erőszakot, hogy megdöntsék, ha a meghódítottak kedveznek a körülmények. A vezérszerepre való predesztináltsága egy fajnak nem a hódításra, hanem a szervezésre való képességben rejlik, hogy egységet tudjon belevinni a fajokba és bírjon a kulturális, gazdasági és társadalmi fölényrel a többi fajon. Ide tartozik a közös történet. Ez a megindulásnál nincs meg, csak a többi feltételek lehetnek meg. De azok folyton működnek és így lefolynak a századok, ugyanazok a viszontagságok, ugyanazok a dicsőségek, ugyanazok a fájdalomok, ugyanazok a szép és szomorú visszaemlékezések élnek a lelkekben és ebből támad egy természetszerű összeforrottsága a lelkeknek. Ide tartozik a jogegység, a szokásokban és a szokásoknak joggá merevedésében az egyformaság. Ide tartozik egy nemzeti uralkodóház; vagy amennyiben nemzeti uralkodóház nincsen, olyan alkotmány, mely az uralkodóház és a nemzet jogait akként szervezi, hogy az uralkodóház politikáját a nemzeti politikába bevezeti. Tisztelt hölgyeim és uraim! Magyarország a szerves nemzeti létnek mindezen feltételeivel, mindezen attribútumaival rendelkezik. Meg van a természetes körülhatároltsága a területnek, beleértve az Adria partjához való előnyomulást és az Adriában való hatalmi állás elfoglalását, amely kiegészíti ezt a szárazföldi területet, amelyért nagy Árpád-házi királyaink mindnyájan állandó küzdelmek árán küzdöttek. Meg volt a honalkotó Árpád-házi királyok alatt a nemzeti dinasztia. És íme látjuk, hogy az a nemzeti dinasztia majdnem abszolút királyi hatalommal uralkodott az ország felett; mikor azonban a vegyes-házakból való királyok uralkodása következett be, midőn csekélyebb volt az uralkodóház összeforrttsága a nemzeti gondolattal, lassankint fejlődtek ki az alkotmányos biztosítékok, fejlődtek tovább a Habsburgok alatt, míg igazán nem valami bölcsnek fejéből pattant ki, hanem a nemzetek életéből, szükségéből, a nemzetnek történelméből alakultak ki mindazok a biztosítékok, az alkotmánynak mindazok a

becses vívmányai, amelyek képesek összeforrasztani a nemzeti dinasztia a nemzettel. És meg van még valami: az öncélúság. Minden szervezet bizonyos tekintetben öncél. Minden szervezetnek megvan a maga jogosultsága abban, hogy van. Leginkább áll ez a legmagasabb szervezetre, az emberre és az emberi társulásnak bámulatos kialakulására, az államra, a nemzetre. Tehát az öncélúság, a nemzeti függetlenség szintén hozzátartozik a nemzeti erők azon organikus elemeihez, amelyek nélkül valóban nemzet nem igen lehet. És íme látjuk, hogy a mi nemzetünk, midőn feladatainak teljesítésére a kellő mechanikus erők felett nem rendelkezett, mindig kereste az összeköttetést idegen államokkal. Hol lengyel királyokat hívott a trónjára, hol cseh királyokat. Végül állandó összeköttetésbe lépett a Habsburgok uralma alatt álló többi országokkal. De mindezen összeköttetésekben féltékenyen őrködött a maga nemzeti önállóságának a fentartása felett. A magyar nemzet azért állotta meg helyét azokban az óriás küzdelmekben, melyekben itt megtelepedésének első pillanatától kezdve küzdenie kellett, mert nem mesterséges tákolmány volt, hanem egy, – a szervezett erők összessége által megalkotott, megteremtett organikus nemzeti erő.

Ha nem lett volna az, akkor lehetetlen lett volna, hogy annak az ő nemzeti hivatásának megfeleljen, hogy óriás túlerőkkel szemben még sokáig tartó leveretések ellenére is, újból és újból feltámadva feltartsa a Nyugat felé való előnyomulást!

És most oda jutottam, ahová jutni akartam, Magyarországnak, mint a Nyugat védőbástyájának szerepéből, az ő organikus természetéből folyik nemzeti politikánknak bevezetőleg említett három dogmája: területi épségünk, állami függetlenségünk, nemzeti egységünk, ez semmi egyéb, mint a nemzeti élet organikus természetének könnyebben érthető jelszavakba való foglalása. És midőn most egy az eddigieknél sokkalta veszedelmesebb támadás irányul Nyugat ellen a Keletről, mert szervezetebb, mert jobban megérlelt erőkkel, mert a Nyugat technikájával rendelkező barbárság részéről: hát most újabb szükség van erre az organikus erőre, amelyre évszázadokon át szükség volt, ma újból ez áll elsősorban és kell, hogy elsősorban álljon, hogy ezt a veszedelmet elhárítsa nemcsak önmagáról, hanem az egész világról.

Nem teszszük egyedül. Nem szólva a szövetséges német birodalomról, teszszük ezt állandó szerződésnek alapján azokkal a nemzetekkel és ama másik állammal együtt, mely Ő Felsője királyunk, mint osztrák császár uralkodása alatt áll; de abban a szövetségben, amelynek anyagi erejét lebecsülni távol áll tőlem, mi képviseljük a leghatározottabb, a legteljesebb és ennek folytán legerősebb működő organikus erőt. Ez a világért sem akar kissebbítést lenni azoknak a népeknek, amelyek az osztrák államot alkotják. Tudom, hogy sokan közülük sok tekintetben fölöttünk állanak. Tudom, hogy sokat tanulhatunk tőlük sok tekintetben. De történelmi alakulásuk más, történelmi alakulásuk nem adja meg nekik összességükben azt a kompaktságot, azt az egységi öntudatot, szóval azt az organikus erőt, mely Magyarországon van letéve és ez az organikus erő visszahat a maga kompaktságában a monarchia másik államára is. Irtóztató gondolat volna, hogyan állanánk mi, ha Magyarország nem volna egy önálló állam a maga nemzeti tudatával, nemzeti tradícióival és azzal az edzett lélekkel, mely egy viszontagságban eltöltött évezred eredménye.

A magyar politika jelentősége.

Ez a magyar nemzeti politika jelentősége a világháborúban. Przemysl őrsgének jelentősége a⁴ csatáiban: ez a világháborúban Magyarország. A legexponáltabb pont helyőrségének szerepe. És én azt mondom, hogy minél teljesebb, minél tökéletesebb mértékben érvényesülnek a magyar nemzeti politika alaptételei, minél tökéletesebben és biztosabban élvezi ez a nemzet a maga állami függetlenségét, minél szilárdabban van megalapozva az ő nemzeti egysége, minél inkább nemzet, annál nagyobbak azok a szolgálatok, amelyeket úgy az uralkodóháznak, mint a szövetséges osztrák államnak és a művelt világnak tehet.

Ezek a tételek előttem világosak, ezeket a tételeket a mi körünkben nem vonja kétségbe senki, de ezeket a tételeket a világ talán nem ismeri föl úgy, amint mi ismerjük, legalább nem mindenütt. A kapaci-táció, az elméleti okoskodás nem tudta meggyőzni a külső tényezőket e tételek helyességéről. Itt van most az a történelmi óra, amelyben a tények fogják meggyőzni a világot. Minél nagyobb a szerep, amelyet Magyarország ebben a világháborúban játszik, minél odaadóbb az a lelkesedés és áldozatkészség, amelylyel utógondolat nélkül beleveti magát ebbe az óriási küzdelembe, minél inkább képviselte azt, amit Hindenburg tábornagy a döntő tényezőnek mondott, hogy az fog győzni, akinek jobb idege van, minél jobb az idege, minél erősebb a lelkülete, annál jobban mozdítja elő nemcsak a világ, a nyugati civilizáció nagy érdekeit, hanem nemzeti politikájának nagy ideáljait is.